

Izražanje osebnosti v akademskem diskurzu: primerjava rojenih in tujih govorcev angleščine

Martin Grad

Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo

Abstract

Academic discourse has traditionally been understood as mere objective reporting and, therefore, best written in a conventionally impersonal manner. However, recent research has shown that this traditional model is no longer valid, that authors seek ways to express their presence, and that there are significant cultural and linguistic differences in expressing authorial identity. The paper presents an analysis of a corpus of English medical research articles written by Slovene authors and native speakers of English. The analysis focuses on the use of personal pronouns *we* and *us*, and the possessive pronoun *our*. Results show considerable differences in their frequency and distribution. Based on the results for each type of pronoun, an analysis of the personal pronoun *we* and the possessive pronoun *our* was carried out. The second part of the study focuses on the discourse functions of both pronouns in the sections of articles where most significant differences in the frequency of use were observed.

Ključne besede: izražanje osebnosti, osebni in svojilni zaimki, retorične konvencije, akademski diskurz, korpus medicinskih znanstvenih člankov

1 UVOD

Angleščina je v zadnjih desetletjih nedvomno prevzela vodilno vlogo mednarodnega jezika sporazumevanja v znanstvenem diskurzu. Manj kot četrtnina vseh uporabnikov angleščine je rojenih govorcev tega jezika (Crystal 2003), prav tako pa tudi v znanosti močno prevladujejo tuji govorniki (Mauranen 2007). Raziskovalci s številnih področji, v želji, da bi zajeli čim širši krog bralstva, svoja spoznanja širijo preko mednarodnih objav, pogosto v angleškem jeziku. Kljub poznavanju splošnih slovničnih zakonitosti, terminologije področja, s katerim se ukvarjajo, in materije, ki jo raziskujejo, njihovo pisanje v tujem jeziku pogosto le ni popolnoma primerljivo s tistim rojenih govorcev angleščine. Prav zaradi specifičnih jezikovnih potreb raziskovalnega dela se je znotraj področja strokovne angleščine (*English for Specific Purposes*, ESP) razvila posebna veja, ki se ukvarja z angleščino za akademske potrebe (*English for Academic Purposes*, EAP). Ob močni mednarodni konkurenci je za objavo v priznani strokovni reviji poleg nesporno najpomembnejše vsebinske kvalitete in strokovnosti raziskovalnega dela prav gotovo zelo pomembna tudi jezikovna kompetenca, ki se odraža v retorični prepričljivosti članka in avtorja.

Vzroki za razlike, ki nastajajo med rojenimi in tujimi govorniki angleščine, se nemalokrat skrivajo v retoričnih konvencijah, ki jih je težko opredeliti, so pogosto nenapisane in jih je zato še toliko težje usvojiti, saj predstavljajo najvišjo stopnjo obvladovanja jezika (Mauranen 1993). Pri rabi angleščine za akademske potrebe prihaja do odstopanj od jezikovne norme, ki so sicer večinoma zelo subtilna, vendar vseeno dovolj očitna, da dajo slutiti, da avtor prispevka ni rojeni govorec jezika. Izražanje osebnosti je gotovo eno izmed področij, ki tujim govornikom povzroča težave in kjer so odmiki od rabe rojenih govorcev bolj opazni. To področje je v angleščini še posebej zahtevno zaradi znotrajjezikovnega pomanjkanja konsenza o tem, v kolikšni meri in preko kakšnih strategij je izražanje avtorjeve prisotnosti primerno ali sploh dopustno, kar se včasih kaže v popolnem nasprotovanju med posameznimi priporočili (Hyland 2002). Ob pomanjkanju jasnih smernic se tuji govorniki soočajo z dilemo, pri reševanju katere pogosto prihaja do transferja z materne jezika, saj avtorji ne poznajo ali pa se ne zavedajo znotrajžanjskih razlik v retoričnih konvencijah med posameznimi jeziki in zato posledično nezavedno privzamejo konvencije, ki veljajo v njihovem maternem jeziku (Vassileva 2001, Dahl 2004, Pisanski Peterlin 2008). Zdi se, da je izražanje osebnosti področje, kjer obstajajo občutne medkulturne in medjezikovne razlike, ki tujim govornikom angleščine lahko predstavljajo velik izziv (Dahl 2004, Čmejková 2007).

Namen pričujočega prispevka je s korpusnim pristopom osvetliti problematiko izražanja osebnosti v znanstvenem diskurzu s področja medicine, kot se kaže preko rabe osebnih in svojilnih zaimkov. Kvantitativni analizi korpusa izvornih znan-

stvenih člankov s področja medicine v angleščini sledi kvalitativna analiza rabe posameznih struktur ter obravnava razlik v izražanju osebnosti med rojenimi in tujimi (slovenskimi) govorci angleščine.

2 IZRAŽANJE OSEBNOSTI

Tradicionalno prepričanje o znanstvenem diskurzu favorizira neosebno pisanje, saj naj bi bilo znanstveno raziskovanje v celoti empirično in objektivno, in kot tako, najbolje predstavljeno v popolnoma brezosebnem slogu, ki v celoti izvzema avtorja (Hyland 2001: 208). V nasprotju s tradicionalnim prepričanjem, da se prepričljivost gradi na brezosebnosti, se raziskovalci čedalje bolj zavedajo ravno nasprotnega, da za dobro akademsko pisanje ni pomemben zgolj empirični, brezosebni del, temveč da je ključnega pomena, kako ga avtor predstavi in da bralca opozori na lastno mnenje (Hyland 1994: 240). Pri uspešnih retoričnih strategijah gre tako za nekakšno igro, za načrtno prepletanje objektivnih empiričnih podatkov in osebne prepričljivosti avtorja. Scollon (1994: 34) gre v svoji tezi še nekoliko dlje, ko trdi, da gre pri akademskem pisanju prav toliko za oblikovanje avtorjeve podobe kot tudi za samo predstavitev znanstvenih dejstev. K temu pa Hyland (2002: 1110) dodaja, da gre pri konceptu racionalnega, edinstveno individualnega pisca za plod kulturnospecifične ideologije, ob čemer se takoj poraja vprašanje kulturnospecifičnih razlik med slovenščino in angleščino. Hyland (2002: 1111) na splošno ugotavlja, da anglo-ameriške konvencije v akademskem diskurzu spodbujajo, da avtorji v besedilu preko eksplicitnega pojavljanja poudarjajo svojo vlogo in stališča, medtem ko so pisci iz drugih jezikovnokulturnih okolij do tega morda nekoliko bolj zadržani. Slednje se je na primeru uporabe metabesedilnosti in avtorjeve prisotnosti v besedilu potrdilo za finske avtorje s področja ekonomije, ki se svoje vloge v besedilu zavedajo manj kot anglo-ameriški avtorji (Mauranen 1993). Take kulturnospecifične razlike same po sebi seveda ne vplivajo usodno na razumevanje celotnega besedila, lahko pa se odražajo v retorični neprepričljivosti in neučinkovitosti, kadar med avtorjem in bralstvom obstajajo razlike v žanrskih predpostavkah in pričakovanjih.

Avtor znanstvenega članka ima do lastnega raziskovalnega dela, ki ga v članku predstavlja, do predhodnega dela ostalih raziskovalcev in do svojega bralstva odnos, ki ga v precejšnji meri lahko izrazi tudi preko lastne prisotnosti v besedilu, s čimer vpliva na poudarke izbranih delov, do katerih se lahko bodisi distancira ali pa se preko samoomembe z njimi identificira. Poleg navajanja dognanj drugih avtorjev in sklicevanja na njihovo delo, s čimer pokaže poznavanje področja, in izpostavljanja pomanjkljivosti prejšnjih raziskav, s čimer pripravi nišo za lastno raziskavo (Swales 1990), mora avtor znanstvenega članka prepričljivo prikazati tudi svoje raziskovalno delo kot doprinos k znanosti, pri tem pa pomembno

vlogo odigra raba različnih zaimkov v različnih diskurzivnih funkcijah (Kuo 1999).

2.1 Raba osebnih in svojilnih zaimkov za izražanje osebnosti v angleščini

Prvoosebni zaimki so prav gotovo najbolj neposredna oblika samoomembe, s katero avtor zaznamuje svojo prisotnost v besedilu (Fløttum 2008), preko te pomembne retorične strategije pa avtor lahko poudari tudi lasten doprinos (Hyland 2001: 207). Raba in funkcije zaimkov v znanstvenem diskurzu so zelo raznolike. Kuo (1999: 130) za osebni zaimek *we* tako navaja pet različnih semantičnih referenc, ki jim pripisuje kar dvanajst različnih diskurzivnih funkcij. Daleč najpogostejša semantična referenca zaimka *we* so po pričakovanju sami avtorji¹, najpogostejša diskurzivna funkcija, v kateri se pojavlja, pa je razlaga opravljenega dela v raziskavi².

Glede na mesto v besedilu in posledični poudarek imajo za avtorja, njegovo podobo in avtoriteto lahko zelo različno težo. Nekateri med poglavitne funkcije prvoosebni zaimkov tako prištevajo: 1) metabesedilno funkcijo organizacije besedila in usmerjanja bralca, 2) izražanje osebnih pogledov in mnenj, 3) opisovanje metodologije in raziskovalnega procesa in 4) zahvalo institucijam oz. posameznikom, ki so raziskavo omogočili ali olajšali (Harwood 2005: 1210-11). Hyland (2002: 1100-06) se po drugi strani bolj osredotoča na odnos med posameznimi funkcijami izražanja osebnosti preko rabe osebnih in svojilnih zaimkov in izpostavljenostjo avtorja, ki jo te prinašajo. Tako ugotavlja, da je funkcija izražanje namena in ciljev raziskave za avtorja sorazmerno nenevarna, saj se preko nje ne izpostavlja, ker s tem neposredno ne izraža svojega mnenja. Pri napovedi oz. razlagi poteka postopka se že nekoliko bolj izpostavi kot pri prvi, saj preko opisovanja in samega izbora metodologije izkazuje kompetentnost in tako posredno gradi na lastni avtoriteti. Po drugi strani pa se pri argumentaciji ter podajanju rezultatov in zaključkov izrazito izpostavi, saj s tem te neposredno prevzame nase.

Poleg rabe osebnih in svojilnih zaimkov imajo avtorji za vzpostavitev bolj angažiranega in prepričljivega pristopa na voljo tudi skladenjske možnosti, kot je na primer tematizacija – premik stavka, ki vsebuje prvoosebni zaimek na prvo mesto v povedi, s čimer se avtor oz. njegova posredna omemba poudari (Hyland 2001: 218).

¹ Ostale semantične reference so še: 2. avtorji in bralstvo; 3. avtorji in ostali raziskovalci; 4. znanstvena disciplina kot celota in 5. nejasna referenca (Kuo 1999: 130).

² Sledijo: 2. predlaganje teorije, pristopa; 3. navajanje cilja oz. namena; 4. prikaz rezultatov oz. izsledkov; 5. zagovarjanje predloga, itd. (Kuo 1999: 130)

2.2 Akademski diskurz s področja medicine

Znotraj širšega okvira znanstvenega diskurza je področje biomedicine, zaradi izjemno obširne produkcije kot tudi same pomembnosti področja, za raziskovanje kakršnegakoli jezikovnega pojava zelo zanimivo. Že na področju Slovenije izhaja kar nekaj biomedicinskih revij, ki svojo vsebino, pa čeprav nekatere zgolj delno (npr. *Zdravniški vestnik*), objavljajo v angleškem jeziku, po drugi strani pa se nabor tujih revij zdi skorajda neizčrpen, saj na leto izide preko dva milijona biomedicinskih člankov (Dimec 2009).

Ob tem je potrebno omeniti, da je v slovenskem raziskovalnem prostoru danes pravzaprav že težko najti izvirni znanstveni članek s področja medicine v slovenščini, saj jih je večina objavljenih v angleškem jeziku, tudi v revijah, v katerih so ostali prispevki (pregledni, strokovni članki itd.) v slovenščini. Ob tem se seveda poraja vprašanje dolgoročne politike akademske skupnosti (ne samo na področju medicine) glede ohranjanja in predvsem razvoja slovenske znanstvene terminologije, saj sedanji trendi nakazujejo, da se bo pod vplivom indeksiranja (npr. *Science Citation Index* (SCI)) znanstvenih revij in merjenja faktorja vpliva (*impact factor* (IF)), čedalje več posameznikov, raziskovalnih skupin in institucij odločalo za izključno objavljane svojega dela v angleščini, kar pa za razvoj slovenske znanstvene terminologije prav gotovo ni dobro.

2.3 Izražanje osebnosti v akademskem diskurzu

Kljub temu, da gre tako pri rojenih govorcih kot tujih avtorjih znanstvenih člankov za enoten žanr, se ti glede poznavanja, razumevanja in upoštevanja nekaterih, morda manj očitnih žanrskih in retoričnih konvencij, pogosto razlikujejo. Tako kljub navidezni univerzalnosti žanra prihaja do manjših odstopanj, ki so pogosto posledica kulturne specifičnosti. Kot je že bilo omenjeno, za anglo-ameriški akademski diskurz tako na splošno velja, da se avtoriteta avtorja gradi tudi na eksplisitem omenjanju in lastni promociji oz. avtorjevi prisotnosti v besedilu. Pisci so bolj asertivni in prevzemajo bolj odgovorno vlogo (Hyland 2002, Fløttum 2008). Po drugi strani se slovanski kulturni in jezikovni tradiciji pripisuje, da je oz. naj bi bil avtor potisnjen bolj v ozadje. To splošno značilnost je mogoče opaziti tudi pri rabi množine v delih enega avtorja t.i. *pluralis modestiae* (Čmejrková 2007). Slednjo tendenco bi bilo za izvirne znanstvene članke s področja biomedicine težko preveriti, saj so članki enega samega avtorja zelo redki. Po drugi strani pa temu še zdaleč ni tako na drugih področjih, kjer ta pojav pogosto zasledimo. Poleg rabe množine v delih enega avtorja je med slovenščino in angleščino mogoče opaziti tudi razlike v eksplicitnosti izražanja osebk. Ob tem se poraja vprašanje, ali gre za jezikovno značilnost slovenščine, kjer je eksplicitno omenjanje osebk z zaimkom

zaradi rabe glagolskih oblik slovnično odvečno (»Dokazali smo, da...« vs »Mi smo dokazali, da...«), ali za posledico kulturne različnosti. Podobno jezikovno značilnost na primeru španščine dokazuje tudi Martinez (2005: 183), ki ugotavlja, da iz omenjenega razloga raba prvoosebnega zaimka španskim avtorjem zveni egocentrično in pompozno.

Pričujoča raziskava ugotavlja, v kolikšni meri se omenjeno splošno prepričanje, ki se pripisuje slovanskim jezikom in kulturi, o vlogi, ki naj jo avtor v članku ima, tudi resnično odraža v izvirnih biomedicinskih člankih slovenskih avtorjev v angleščini. Slovenski avtorji naj bi bili zaradi vplivov konvencij, ki veljajo v slovenskem jeziku in kulturi, tudi v angleškem jeziku nekoliko bolj zadržani pri rabi prvoosebnega zaimka.

3 KORPUS IN METODA

3.1 Korpus

Za potrebe te raziskave sem zgradil specializiran enojezični korpus znanstvenih člankov s področja medicine, ki vsebuje nekaj več kot 140.000 besed. Korpus zajema 40 znanstvenih člankov in je razdeljen na dva enako obsežna dela³: podkorpus člankov, katerih avtorji so rojeni govorniki angleščine (*native speakers*, v nadaljevanju NS), in podkorpus člankov slovenskih avtorjev (*non-native speakers*, NNS) v angleškem jeziku. Pri izboru člankov v skupino rojenih govorcev sem upošteval kriterija, ki ju predlaga Wood (2001) – ime avtorja oz. večine avtorjev mora biti tipično za okolje zelenega jezika, prav tako pa mora(jo) delovati znotraj ustanove, ki je v državi, kjer je obravnavani jezik prvi jezik komunikacije.

Pri izgradnji korpusa sem, kjer se je to dalo, upošteval osnovne kriterije za izbor virov člankov – reprezentativnost, ugled in dostopnost (Nwogu 1997). Glede na razpoložljive vire tem kriterijem pri izbiri člankov NS ni bilo težko v celoti zadostiti. Viri teh člankov so tako v svetovnem merilu najbolj ugledne medicinske revije *The Journal Of the American Medical Association* (JAMA), *British Medical Journal* (BMJ), *The New England Journal of Medicine* (NEJM) in *Circulation* (CIRC). Pri virih člankov NNS sem bil soočen z nekoliko večjim izzivom, saj je nabor medicinskih revij v Sloveniji, v katerih bi bili objavljeni izvorni znanstveni članki, neprimerljivo manjši. Revije, ki so zadostile vsem kriterijem in bile na koncu izbrane, so *Zdravniški vestnik* (ZV), osrednja slovenska medicinska revija, *Zdravstveno varstvo* (ZVAR), revija indeksirana v SSCI, ki izhaja v slovenščini in angleščini, *Acta dermatovenerologica Alpina, Pannonica et Adriatica* (ADV) in *Radiology and Oncology* (RO).

³ Podkorpusa sta enaka po številu člankov (20), ne pa tudi po obsegu (56.250 besed (NNS), 84.641 besed (NS)).

Članki, ki so bili izbrani, so morali biti klasificirani kot izvorni znanstveni članki (tip 1.01 po COBISS klasifikaciji). Termin, ki se v biomedicini (npr. *Zdravniški vestnik*) za ta tip članka tudi uporablja, je raziskovalni članek (v nasprotju na primer s preglednim člankom; COBISS klasifikacija za ta tip predvideva termin pregledni znanstveni članek (1.02)). Poleg tega so morali biti članki tudi strukturirani v skladu z modelom IMRD (Swales 1990), t.j. vsebovati razdelke uvod (*Introduction*), metode (*Methods*), rezultati (*Results*) in razprava (*Discussion*). Pri večini je temu osnovnemu modelu na začetku članka dodan še povzetek, ki ponekod vsebuje tudi nabor ključnih besed (*key words*), nekateri članki pa imajo na samem koncu, za razpravo, dodan še sklep (*Conclusions*). Pri dveh domačih revijah (*Zdravstveno varstvo* in *Zdravniški vestnik*) to ni bilo v celoti mogoče, saj imata ti dve reviji skupen, neločljiv razdelek rezultatov in razprave (*Results and Discussion*), kar je svojevrstna posebnost, saj tega formata v tujih revijah ni bilo mogoče zaslediti. Pri analizi rezultatov je to posebnost potrebno upoštevati. Izbrani članki so bili objavljeni med letoma 2004 in 2009.

Kot je bilo omenjeno že v začetku opisa korpusa, sta podkorpusa po številu medicinskih člankov, ki jih vsebujeta, primerljiva (oba jih vključujeta po 20), vendar se je izkazalo, da se znanstveni članki v slovenskih revijah po dolžini znatno razlikujejo od tujih. Izbrani tuji članki so bili v povprečju kar za polovico daljši kot slovenski (2.812 : 4.232 besed/članek). Obseg podkorpusa NNS je tako 56.250 besed, medtem ko podkorpus NS vsebuje 84.641 besed. Zaradi tega presenetljivega razhajanja v povprečni dolžini članka sem podrobneje raziskal nekatere možne razloge. Pregledal sem navodila avtorjem za vseh osem revij, saj bi odstopanja lahko bila posledica razlik v uredniški politiki. Izkazalo se je, da imata reviji BMJ in CIRC zelo liberalna navodila glede dolžine, saj prva omejitve sploh nima, druga pa prispevek omejuje na 6.000 besed. Reviji NEJM in JAMA pa dolžino članka omejujeta na 2.700 oz. 3.000 besed, vendar so bili vsi izbrani članki od tega daljši, kar kaže na to, da gre bolj za priporočila kot pa navodila. Vse štiri slovenske revije povzemajo Enotna merila za rokopise, namenjene objavi v biomedicinskih revijah (*Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals*), ki jih pripravlja Mednarodno združenje urednikov medicinskih revij (*International Committee of Medical Journal Editors* (ICMJE)), kjer pa omejitev glede dolžine ni nikjer opredeljena. *Zdravniški vestnik* tako kot edina domača revija predpisuje omejitev glede dolžine, ki ne sme presežati 12 tipkanih strani (po 30 vrstic), kar preračunano znaša med 5.500 in 6.000 besedami. Uredniška politika, vsaj preko navodil avtorjem, tako prav gotovo ni vzrok za tako očitne razlike v dolžini člankov. Po drugi strani pa že kratek pregled člankov pokaže, da je število avtorjev v tujih revijah neprimerno višje kot v slovenskih – v nekaterih tujih revijah lahko zasledimo tudi preko trideset avtorjev, medtem ko se to število pri izbranih slovenskih giblje med dva in pet. To lahko služi kot posreden dokaz za razlike v obsežnosti raziskav oz. projektov enih in drugih, kar bi posledično

lahko vplivalo tudi na dolžino člankov. Ob tem je potrebno izpostaviti, da bi dolžina članka lahko vplivala na izražanje osebnosti. Ne glede na to, da so podatki glede pogostosti osebnih in svojilnih zaimkov normalizirani na 10.000 besed, lahko omejitve glede dolžine vplivajo na slog pisanja, kar se odraža v spremenjeni strategiji izražanja osebnosti in posledično bolj ali manj pogosti rabi osebnih in svojilnih zaimkov.

3.2 Metoda

Analiza izbranega specializiranega korpusa je potekala v dveh delih. Za kvantitativno analizo korpusa sem uporabil program WordSmith Tools 5.0 (Scott 2009), predvsem programsko orodje Concord, konkordančnik namenjen iskanju zelenih besed, ki so nato predstavljene v obliki konkordance oz. »seznama vseh pojavitev iskanega niza v korpusu s svojim minimalnim besedilnim okoljem« (Gorjanc in Vintar 2000: 22). Dokument, ki je vseboval vse zelene dele člankov (npr. vse razdelke Metode), sem analiziral z orodjem Concord, tako da sem vnesel iskalni niz (npr. osebni zaimek *we*), in nato vsak izpis za posamezen del besedila ročno pregledal in izločil vse neustrezne zadetke. Pri osebнем zaimku *we* je bila najpogostejše izločena generična raba zaimka⁴, ki se ni nanašala na skupino raziskovalcev, pri zaimku *us* pa je bil najpogostejše izločeni zadetek akronim US (skrajšano za USA). Kadar iz neposrednega sobesedila ni bilo mogoče razbrati ali gre za ustrezen zadetek ali ne, sem uporabil dodatno funkcijo *source text* (izvirno besedilo), ki omogoča ogled zadetka v širšem besedilnem okolju. Zbrane podatke tj. pogostost pojavljanja določenega zaimka (osebnih zaimkov *we*, ki so se nanašali na same avtorje, in *us* ter svojilnega zaimka *our*) znotraj posameznega razdelka normalizirano na 10.000 besed, sem nato primerjal za oba podkorpusa.

Kvantitativnemu delu je sledila kvalitativna analiza rabe določenega zaimka znotraj posameznega razdelka, kjer so rezultati pokazali največje razlike med obema podkorpusoma. Osebnim zaimkom *we* in svojilnim zaimkom *our* s semantično referenco samih avtorjev (*exclusive reference*) sem na podlagi sobesedila določil najpogostejše diskurzivne funkcije, v skladu s Kuovo klasifikacijo (Kuo 1999), in obravnaval razlike v rabi med obema podkorpusoma.

4 REZULTATI

Rezultati kažejo, da je pogostost rabe osebnih in svojilnih zaimkov višja v tujih revijah. Skupna razlika med vsemi tremi vrstami zaimkov (*we*, *us*, *our*) med tujimi

⁴ Kuo (1999) za to, kar sam poimenujem generična raba, uporablja termina *inclusive reference* (vključuje tako avtorja/e kot tudi bralstvo) v nasprotju z *exclusive semantic reference* (vključuje samo avtorja/e).

in domačimi revijami je 58 proti 47,6 pojavitve na 10.000 besed. V tujih revijah je tako izražanje osebnosti, kot se kaže preko prvoosebni zaimkov, skoraj 22% bolj pogosto kot v slovenskih. Še bolj presenetljivi pa so rezultati za posamezen tip zaimka. Osebni zaimek *we* je tako kar več kot 102% bolj pogost v tujih revijah, med posameznimi deli pa je vredno izpostaviti razdelek Metode, kjer je teh zaimkov kar petkrat več kot v slovenskih. Skupna razlika se občutno zmanjša zaradi večje pogostosti svojilnega zaimka *our*, ki je v slovenskih revijah kar za 87% bolj pogost kot v tujih, do največje razlike pa prihaja v razdelku Povzetek, kjer se v tujih revijah pojavi zgolj enkrat, v slovenskih pa kar šestnajstkrat. Absolutna pogostost zadnjega proučevanega zaimka *us* pa je tako nizka (šestkrat v slovenskih in trikrat v tujih revijah), da je njen vpliv na skupne rezultate skoraj zanemarljiv. Prav zaradi tega razloga sem slednjega tudi izločil iz kvalitativnega dela analize. Ostali rezultati so razvidni iz spodnje tabele.

	Povzetek		Uvod		Metode		Rezultati		Razprava		Skupno	
	NS	NNS	NS	NNS	NS	NNS	NS	NNS	NS	NNS	NS	NNS
	6.166	5.071	6.787	10.043	21.274	12.165	18.275	10.948*	26.820	16.153*	84.641	56.250
<i>WE</i>	21	11	28	26	165	17	49	26	113	43	376	123
/10.000	34,1	21,7	41,3	25,9	77,6	14,0	26,8	23,7	42,1	26,6	44,4	21,9
<i>OUR</i>	1	16	5	14	15	16	6	11	95	82	112	139
/10.000	1,6	31,5	7,4	13,9	7,1	13,2	3,3	10,0	35,4	50,8	13,2	24,7
<i>US</i>	0	1	0	0	0	1	0	1	3	3	3	6
/10.000	0	2,0	0	0	0	0,8	0	0,9	1,1	1,9	0,4	1,1
SKUPNO	22	28	33	40	180	34	55	38	211	128	491	268
/10.000	35,7	55,2	48,6	39,8	84,6	27,9	30,1	34,7	78,7	79,2	58,0	47,6

* Delitev razdelkov Rezultati in Razprava pri revijah *Zdravniški vestnik* in *Zdravstveno varstvo* ni bila mogoča zaradi združenega formata, zato so podatki skupnega razdelka zapisani pod kategorijo Rezultati.

Tabela 1: Pogostost rabe zaimkov po delih članka

Zelo zanimive podatke pa nam da primerjava dobljenih rezultatov s podobnimi raziskavami. Hyland (2001) je raziskoval razlike v izražanju osebnosti v izvirnih znanstvenih člankih (NS) med osmimi različnimi strokami (med njimi ni bilo medicine) in za osebni zaimek *we* navaja rezultate med 1,4 (filozofija) in 39,3

(fizika) pojavitve na 10.000 besed (povprečna vrednost je 17,8). Martinezova (2005), ki je primerjala rabo prvoosebni zaimkov med rojenimi in tujimi govorniki v izvirnih znanstvenih člankih s področja biologije, pa navaja 13,0 pojavitve pri tujih in 29,1 pojavitve na 10.000 besed pri rojenih govornikih angleščine. Kot je razvidno že na prvi pogled, so rezultati za področja, ki sta ju raziskovala omenjena avtorja, nižji od dobljenih, vendar pa je razmerje med pogostostjo rabe prvoosebni zaimkov rojenih in tujih govorcev podobno (Martinez 2005).

5 DISKUSIJA

Potek kvalitativnega dela raziskave se je razvil kot logično nadaljevanje v določenih segmentih presenetljivih empiričnih rezultatov. Pogostejša raba prvoosebni zaimkov v člankih rojenih govorcev je bila glede na omenjene raziskave (npr. Martinez 2005) pričakovana, vendar pa ti rezultati za posamezen tip zaimka in pogostost znotraj razdelkov članka še zdaleč niso bili homogeni. Večja pogostost osebnega zaimka *we* v člankih NS je bila pričakovana. Kljub temu, da to drži za vse razdelke znotraj strukture članka, pa je potrebno omeniti, da je med posameznimi razdelki prihajalo do občutnih razlik. Po drugi strani pa so rezultati o pogostosti rabe svojilnega zaimka *our* v nasprotju s pričakovanji, saj se je raba tega zaimka izkazala za bolj pogosto med slovenskimi avtorji. Da bi lažje razložil ta nepričakovani obrat, sem podrobneje analiziral razdelka, v katerih je prišlo do največjih razlik v rabi obeh vrst zaimkov. Za osebni zaimek *we* je bil to razdelek Metode (pogostejša raba v člankih NS), za svojilni zaimek *our* pa Povzetek (pogostejša raba v člankih NNS).

5.1 Osebni zaimek *we*

Diskurzivna funkcija je določena kot funkcija, ki jo poved, ki vsebuje določen zaimek, opravlja v neposrednem kontekstu članka (Kuo 1999). Nabor diskurzivnih funkcij posameznega zaimka se za posamezen razdelek glede na celotno besedilo zmanjša, kar je razumljivo, saj ima posamezen razdelek kot tak tudi določeno retorično funkcijo. V primeru razdelka Metode se osebni zaimek *we* pričakovano najpogosteje (92 odstotkov pojavitve v podkorpusu NS in 88 odstotkov v podkorpusu NNS) pojavlja v vlogi razlage opravljenega dela (Kuo 1999), kot prikazujeta primera (1a) iz podkorpusa NS in (1b) iz podkorpusa NNS:

- (1a) *We* recorded socioeconomic variables at 32 weeks' gestation.
- (1b) *We* compared the preoperative and postoperative data of the first group to those of the other one.

Poleg diskurzivne funkcije prikazane v primerih (1a) in (1b), se zaimek *we* v razdelku Metode uporablja tudi za prikazovanje rezultatov in ugotovitev (Kuo 1999), kot je prikazano v primeru (2) iz podkorporusa NS:

- (2) Variables were entered in specified sequence, and *we* report standardised regression weights (β).

Zasledil pa sem tudi rabo, s katero avtorji želijo poudariti predanost oz. prispevek raziskovanju (Kou 1999), kot prikazuje primer (3) iz podkorporusa NNS:

- (3) *We* believe that *we* have included all the manifest EPP patients in Slovenia and thus fulfill the criteria for calculating the prevalence.

Med analiziranjem pogostosti in diskurzivnih funkcij osebnega zaimka *we* se je izkazalo, da se kot alternativna strategija uporablja trpnik, kot je razvidno tudi v prvem stavku primera (2). Kot je bilo že uvodoma omenjeno, so različne diskurzivne funkcije posameznega zaimka odražajo tudi v različni izpostavljenosti avtorja (Hyland 2002). Tako je pri napovedi oz. razlagi poteka postopka, kar je glavna diskurzivna funkcija razdelka Metode, avtor že nekoliko bolj izpostavljen kot na primer ob izražanju namena in ciljev raziskave. Še bolj pa se avtor izpostavi pri argumentaciji ter podajanju rezultatov in zaključkov, po čemer bi lahko sklepali, da je v razdelku Rezultati raba trpnika še nekoliko bolj pogosta.

Če je raba trpnika, posebej trpnika brez izraženega vršilca dejanja, skrajna oblika, s katero avtor postane »neviden«, pa se raba svojilnega zaimka *our* kaže kot vmesna možnost med obema. Primeri (4a) (NNS), (4b) in (4c) (oba NS) prikazujejo vse tri možne strategije:

- (4a) *We* retrospectively analysed the records of all the patients, admitted between January 1st 2006 and December 31st 2006 to the Clinic of Internal medicine of the University Clinical Center Maribor due to ACS.
- (4b) *Our* analysis included 14 578 children at age 3 for whom information was available on MMR uptake (99.6% of the 14 630 included in the second sweep).
- (4c) Statistical analysis was carried out on an intention to treat basis.

Kljub temu, da je v primeru (4c) popolnoma jasno, kdo je analizo opravil, omogoča brezosebnost trpnika avtorju določen občutek varnosti, ki je raba svojilnega zaimka *our* (*analysis*) še manj pa osebnega zaimka *we* (*analysed*) ne ponujata.

Pogosta raba trpnika potrjuje ugotovitve o slovanski tradiciji pisanja, za katero je značilen distanciran odnos avtorja (Čmejrková 2007).

Kot je bilo že uvodoma omenjeno, so v povprečju članki NS občutno daljši (84.641 besed : 56.250 besed), kar se odraža tudi v povprečni dolžini razdelka Metode (1.064 : 608). Kljub temu, da ta razlika ne omogoča direktne primerjave števila pojavitev zaimka *we*, je dovolj zgovoren že podatek o največjem številu pojavitev v posameznem članku (22 (NS) : 7 (NNS)). Po drugi strani pa je potrebno izpostaviti, da se v štirih člankih NS v razdelku Metode zaimek *we* ne pojavi niti enkrat (med članki NNS je takih več kot polovica, 12), kar še enkrat več potrjuje opažanje, da je ena izmed težav, s katero se pri rabi osebnih in svojilnih zaimkov soočajo tuji govorniki angleščine, pomanjkanje znotrajjezikovnega konsenza (Hyland 2002).

Razširjenost osebnega zaimka *we* med rojenimi govorniki je mogoče opaziti tudi v večji gostoti rabe. Tako ni nenavadno, da se zaimek ponovi v več zaporednih stavkih znotraj večstavčne povedi, pa tudi v več zaporednih povedih. Primer (5) prikazuje zaporedje kar sedmih povedi, v katerih se pojavi zaimek *we*:

- (5) When a myocardial infarction, stroke, or transient ischaemic attack was recorded *we* reviewed [...]. For women who died during the study *we* obtained [...]. To identify events that occurred during the study and were unreported by participants *we* searched the national database [...]. *We* also reviewed the hospital records [...]. *We* defined myocardial infarction [...]. Thus *we* classified an event [...]. *We* defined stroke [...] that persisted for less than 24 hours.

V rabi osebnega zaimka *we* glede na diskurzivne funkcije, ki jih ta znotraj posameznega razdelka opravlja, med NS in NNS ne prihaja do bistvenih razlik, po drugi strani pa je pogost rabe med obema podkorpuseroma zelo različna. Ob tem pa je potrebno poudariti, da tudi znotraj podkorpusera NS prihaja do pomembnih razlik, kar še enkrat več potrjuje, da tudi znotraj angleškega jezika ni konsenza o tem, kako pogosto in na kakšen način naj se ta zaimek uporablja.

5.2 Svojilni zaimek *our*

Pogostost rabe svojilnega zaimka *our* je v člankih rojenih govorcev na ravni celotnih člankov izrazito nižja od rabe osebnega zaimka *we*, še bolj očitno pa to velja za povzetke. Presenetljivo pa se v člankih NNS svojilni zaimek *our* pojavlja precej pogosteje od zaimka *we*, in še bolj presenetljivo, bolj pogosto kot v člankih rojenih govorcev.

Kljub siceršnji tendenci bolj osebnega pisanja, je v povzetkih člankov NS zaznati slogovni premik, ki se odraža v manjši pogostosti rabe svojilnega zaimka *our* (v povzetkih dvajsetih člankov se pojavi zgolj enkrat), ne pa tudi osebnega zaimka *we*. Edina pojavitev zaimka *our* je rabljena v za ta zaimek tipični diskurzivni funkciji (Kuo 1999) navajanja rezultatov (6):

- (6) Results of *our* genetic and pharmacologic studies implicate melanocortinergic signaling in the control of human blood pressure through an insulin-independent mechanism.

Svojilni zaimek *our* pa se v povzetkih člankov NNS najpogosteje uporablja v naslednjih diskurzivnih funkcijah: razlaga namena in ciljev raziskave (31 odstotkov, primer 7), navajanje rezultatov (31 odstotkov, primer 8) in razlaga opravljenega dela (19 odstotkov, primer 9):

- (7) *Our* aim was to evaluate predictive role of admission variables for 30-day mortality in non-ST-elevation ACS patients.
- (8) *Our* results indicate that factors other than the polymorphic genes coding xenobiotic metabolising enzymes play a major role in protection against environmental carcinogenesis in human skin.
- (9) In *our* study we analysed the distribution of single and combined CYP1A1, GSTM1, GSTT1 and GSTP1 genotypes contributing to inter-individual differences in metabolism of xenobiotics and ROS in 125 Slovenian healthy individuals and in 140 patients with sporadic malignant melanoma.

Kljub temu, da je svojilni zaimek *our* v povzetkih člankov NNS v večini primerov rabljen v tipičnih diskurzivnih funkcijah, primeri (7), (8) in (9), pa je potrebno izpostaviti, da v posameznih primerih prihaja do idiosinkratične rabe, kot prikazuje primer (10):

- (10) Conclusion: In *our* hands, the Amplicor HPV test demonstrated high analytical sensitivity and specificity.

Glede na kontekst je razvidno, da so avtorji želeli poudariti, da je do omenjenih rezultatov prišlo v njihovi raziskavi, morda v nasprotju z drugimi raziskavami, kljub vsemu pa gre v tem primeru za nenavadno rabo svojilnega zaimka. Poleg nenavadne kolokacije, v kateri je zaimek uporabljen, je zanimivo tudi, da so se avtorji za tako konstrukcijo odločili prav na tem mestu, saj je povzetek ponavadi edini razdelek v članku, ki je po obsegu omejen, in zato vsebuje le najnujnejše informacije, izpust predložne zveze, v kateri se zaimek v primeru (10) pojavlja, pa tudi z retoričnega vidika, kaj šele splošnopomenskega, ne bi imel bistvenega vpliva.

Kljub temu, da je razlika manjša kot pri ostalih razdelkih, lahko pri povzetkih člankov rojenih govorcev ponovno opazimo, da so nekoliko daljši, vendar pa je pogostost svojilnega zaimka *our* izrazito manjša kot v povzetkih člankov NNS. Kljub temu, da gre pri povzetkih za zelo kratke dele članka (skupna dolžina dvajsetih povzetkov NS znaša 6.166 besed oz. 5.071 v primeru člankov NNS) in je posledično absolutna pogostost pojavitve zaimka *our* zelo nizka (16 v člankih NNS), pa se kljub temu kaže zanimiva tendenca. Kljub precejšnji nekonstantnosti razlik med posameznimi razdelki v pogostosti rabe osebnih in svojilnih zaimkov, se je prav v vseh izkazalo, da je v člankih rojenih govorcev raba osebnega zaimka *we* bolj pogosta, in obratno, da je pogostost svojilnega zaimka *our* pogostejša v člankih slovenskih avtorjev. Iz tega bi lahko sklepali, da se slovenski avtorji zavedajo pomena in vpliva lastne prisotnosti v članku, vendar pa se strategije, ki se jih za doseganje tega cilja poslužujejo, nekoliko razlikujejo od avtorjev, ki so rojeni govorniki angleščine. Ti so, kot ugotavljajo številne že omenjene raziskave, v svojih prispevkih še vedno bolj asertivni in posledično bolj vidni kot pa slovenski avtorji.

6 POMISLEKI

Raziskava ponuja odgovore na nekatera vprašanja v zvezi z izražanjem osebnosti v akademskem diskurzu, a hkrati odpira številna nova. Da bi na ta lahko odgovorili, pa bi bilo obstoječo raziskavo v nekaterih pogledih potrebno nadgraditi. Oba podkorpora bi bilo potrebno razširiti, tako da bi izhajali iz manj razpoložljivega domačega gradiva, ki bi mu nato dodali številčnejše in lažje dostopnejše primerljive tuje vire. Seveda se ob razmišljanju o širitvi korpusa nemudoma poraja vprašanje raziskovanega področja. Poleg medicine bi znotraj akademskega diskurza lahko raziskali tudi druge stroke ter tako prišli do ugotovitev tako o razlikah med posameznimi jeziki kot tudi med samimi strokami. Raziskavo pa bi lahko razvili in nadgradili tudi v smeri bolj kompleksne analize obstoječega gradiva, predvsem drugih strategij (ne)izražanja osebnosti, kot je na primer v prispevku omenjena raba trpnika. S tem bi dobili boljši vpogled v resnično rabo in preference glede izražanja osebnosti.

7 SKLEP

Namen pričujoče raziskave je bil raziskati izražanje osebnosti, kot se kaže prek rabe osebnih in svojilnih zaimkov v akademskem diskurzu. Raziskava je temeljila na korpusu izvornih raziskovalnih člankih s področja medicine. Korpus je bil sestavljen iz dveh delov, podkorpora dvajsetih raziskovalnih člankov rojenih govorcev angleščine (NS) in dvajsetih raziskovalnih člankov slovenskih avtorjev (NNS). Predmet zanimanja sta bila osebna zaimka *we* in *us* ter svojilni zaimek *our*.

Korpusna analiza je potekala v dveh korakih. Prvi del je predstavljala kvantitativna analiza rabe izbranih zaimkov. Na podlagi nekaterih zanimivosti pri pogostosti rabe posameznega tipa zaimka, predvsem izrazito bolj pogosti rabe osebnega zaimka *we* v člankih NS, in, še bolj presenetljivo, bolj pogosti rabi svojilnega zaimka *our* v člankih NNS, sem se odločil, da v okviru kvalitativne analize preučim predvsem rabo obeh zaimkov v razdelkih, kjer je med rezultati NS in NNS prihajalo do največjih razlik. Zaradi izredno redke rabe osebnega zaimka *us* sem se v drugi fazi analize osredotočal samo na rabo ostalih dveh vrst zaimkov.

Pri kvalitativni analizi sem se tako osredotočal na vprašanje diskurzivnih funkcij obeh zaimkov, tako pogostosti posamezne funkcije kot tudi možnih razlik v rabi. Kvalitativna analiza rezultatov je pokazala, da pri izražanju osebnosti, kot se kaže preko rabe osebnih in svojilnih zaimkov, prihaja do razlik med rojenimi govorniki angleščine in slovenskimi avtorji. Primerjava je tako potrdila ugotovitve nekaterih drugih avtorjev (npr. Hyland 2002, Martinez 2005, Fløttum 2008), da je v anglo-ameriškem diskurzu izražanje osebnosti bolj pogosto in direktno. Raziskava je v posameznih segmentih osvetlila problematiko izražanja osebnosti v akademskem diskurzu, saj je pokazala, da se slovenski avtorji zavedajo pomembnosti lastne prisotnosti v članku, vendar se od bolj asertivnega pristopa prek rabe osebnih zaimkov raje odločajo za strategijo, ki jim omogoča manjšo izpostavljenost, tj. rabo svojilnega zaimka *our*.

Literatura

- Crystal, David, 2003: *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Čmejrková, Světa, 2007: Predstavitev avtorja v čeških in slovaških znanstvenih besedilih. *Jezik in slovstvo* 52/3-4. 95-105.
- Dahl, Trine, 2004: Textual metadiscourse in research articles: A marker of national culture or of academic discipline? *Journal of Pragmatics* 36. 1807–1825.
- Dimec, Jure, 2009: *Pregled medicinske informatike in uvod v znanstveno informiranje*. (skripta pri predmetu Biomedicinska informatika, 2009/2010): <<http://ibmi.mf.uni-lj.si/~jure/my-hp/index.html>>. (Dostop 16.1.2010.)
- Fløttum, Kjersti, 2008: Cultural Identity in Academic Prose: National versus discipline-specific: <<http://kiap.uib.no/index-e.htm>>. (Dostop 13.11.2009.)
- Gorjanc, Vojo in Špela Vintar, 2000: Iskanja po Korpusu slovenskega jezika FIDA. Bavec, Cene et al. (ur.): *Informacijska družba IS'2000*. Ljubljana: Institut Jožef Stefan. 20-26.
- Harwood, Nigel, 2005: Nowhere has anyone attempted ... In this article I aim to do just that: A corpus-based study of self-promotional I and we in academic writing across four disciplines. *Journal of Pragmatics* 37/8. 1207-1231.

- Hyland, Ken, 1994: Hedging in academic writing and EAP textbooks. *English for Specific Purposes* 13/3. 239–256.
- Hyland, Ken, 2001: Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles. *English for Specific Purposes* 20/3. 207–226.
- Hyland, Ken, 2002: Author and invisibility: authorial identity in academic writing. *Journal of Pragmatics* 34/8. 1091–1112.
- Kuo, Chih-Hua, 1999: The Use of Personal Pronouns: Role Relationships in Scientific Journal Articles. *English for Specific Purposes* 18/2. 121–138.
- Martinez, Iliana A., 2005: Native and non-native writers' use of first person pronouns in the different sections of biology research articles in English. *Journal of Second Language Writing* 14/3. 174–190.
- Mauranen, Anna, 1993: Contrastive ESP Rhetoric: Metatext in Finnish-English Economics Texts. *English for Specific Purposes* 12/1. 3–22.
- Mauranen, Anna, 2007: Discourse Reflexivity and International Speakers – How is it Used in English as a Lingua Franca? *Jeziik in slovstvo* 52/3–4. 33–51.
- Nwogu, Kevin N., 1997: The medical research paper: Structure and functions. *English for Specific Purposes* 16/2. 119–138.
- Pisanski Peterlin, Agnes, 2008: The thesis statement in translations of academic discourse: an exploratory study. *The Journal of Specialised Translation* 10. 10–22.
- Scollon, Ron, 1994: As a matter of fact: the changing ideology of authorship and responsibility in discourse. *World Englishes* 13/1. 33–46.
- Scott, Mike, 2009: WordSmith Tools, Version 5.0. Oxford: Oxford University Press. <http://www.lexically.net/wordsmith/> (Dostop 18.10.2009.)
- Swales, John M., 1990: *Genre analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vassileva, Irena, 2001: Commitment and detachment in English and Bulgarian academic writing. *English for Specific Purposes* 20/1. 83–102.
- Wood, Alistair, 2001: International scientific English: The language of research scientists around the world. Flowerdew, John in Matthew Peacock (ur.): *Research perspectives on English for academic purposes*. Cambridge: Cambridge University Press. 71–83.